

Gamlebyavisen

UTGAVE 1 - 2023

ÅRGANG 5

PRIS: (se s. 16)

Fredrikstad kommune tjener gode penger på bøtelegging av turister i Gamlebyen. På side 8 - 11 kan du lese om situasjonen i Raadhusgaten og Smedjegaten, og finne svar på hvordan du unngår bot.

Over 90 prosent av biltrafikken i østgående retning på Fredrikstad-brua må bruke midtfeltet. Hvorfor ikke gjeninnføre "2 +" i høyre felt? Vi har spurt Statens Vegvesen om evaluering og mulige endringer.

Tolv parkeringsplasser for beboere ble fjernet i juni. Vedtak om alternativ løsning forventes i juli.

Leter du etter en fredelig plett på 17. mai, er Gamlebyen med all sin historie det rette stedet for deg.

Gamlebyavisen på besøk i Arne Børresens tidsmaskin

Arne Børresen holder fortsatt koken med modelljernbanesenter, trompetspill og turisttog. Hva svarer så energibunten med imponerende hukommelse når publikum ønsker en melodi av en komponist født 12. juni? Han klør seg i håret et øyeblikk, kikker opp, stiller et kontrollspørsmål - og spiller.

Fikk støtte til nye historiske familiespill om Gamlebyen

Tre nye historiske familiespill om Gamlebyen bevilges økonomisk støtte fra Kulturminnefondet. - Dette er morsomme og lærerike bildespill inspirert av Gamlebyen, og vi setter stor pris på støtten vi har fått, sier daglig leder Nina Molven i Fargefabrikken. Alle tre spill er lokalt produsert.

Fredrikstadbrua: - Kun 6 prosent bruker tungbilfeltet

Det nærmer seg fire år siden Statens vegvesen avvirket sambruksfeltet «2+» i østgående retning over Fredrikstadbrua. Fra 1. oktober 2019 ble feltet forbeholdt tungtrafikk over 3.5 tonn i tillegg til taxi.

I løpet av noen dager i mai måned 2023 gjennomførte Gamlebyavisen en telling av trafikken i begge felt i østgående retning. Tellingen ble som i 2022 gjennomført tolv ganger på fire ukedager – og omfattet trafikken både morgen, midt på dagen og på ettermiddagstid. Hver telling omfattet 200 kjøretøy.

Våre tall viser fortsatt at kun 6 prosent av trafikken i østgående retning kom kjørende i høyre felt (tungtrafikkfeltet), mens hele 94 prosent av trafikken kom i midtfeltet – tett på trafikken i vestgående retning.

Bjørnar Laabak, som er gruppeleder for Fremskrittspartiet i bystyret, mener endringen fra 2019 ikke fungerer godt nok. – Midtfeltet mot øst er skummelt ved glatt veibane og dårlige kjøreforhold. Det har hendt jeg selv har kjørt i høyre felt av hensyn til egen sikkerhet. Trafikken er ikke større enn at begge felt bør være åpent for alle, sier Laabak til Gamlebyavisen.

Hva mener så Statens vegvesen, som er ansvarlig for ordningen? Var hensikten med endringen i 2019 at over 90 prosent av trafikken i østgående retning skulle konsentreres i midtfeltet? Er det aktuelt å gjeninnføre sambruksfelt "2+" i kombinasjon med tungtrafikkfelt?

Tor Eriksen i Statens vegvesen skriver i en e-post til Gamlebyavisen at det er gjennomført to evalueringer av ordningen med tungtrafikkfelt – i desember 2019 og i januar 2023. Anbefalingen fra den siste evalueringen er at løsningen med tungtrafikkfelt videreføres.

- Hensikten med tungtrafikkfeltet over Fredrikstadbrua er i hovedsak å prioritere nærings-/godstransport inkludert kollektivtransport. Selv om det ikke er noen eksplisitt målsetting knyttet til prosentandeler i de ulike feltene er det et poeng at det til enhver tid skal være god flyt og fremkommelighet i tungtrafikkfeltet. Dette for å sikre at busser, lastebiler etc. kan ha jevn flyt og forutsigbar fremkommelighet over brua. Dette er kjøretøygrupper hvor forsinkelser og ujevn kjørehastighet har betydelig større konsekvenser enn for personbiler, skriver Eriksen.

Han vedgår at tungtrafikkfeltløsningen medfører at hovedvolumet av østgående trafikk ligger i midtfeltet, men at tungtrafikkbransjen påpeker at løsningen med tungtrafikkfelt reduserer risikoen for å få tre store kjøretøy i bredden på brua. Tungtrafikkfeltet bidrar ifølge bransjen til færre konfliktsituasjoner inn mot rundkjøringen på østsiden av brua, siden tunge kjøretøy slipper å skifte felt der «spesialfeltet» opphører.

Eriksen skriver at kapasiteten kunne utnyttes bedre med jevnere fordeling av kjøretøy i de to østgående kjørefeltene, men hensikten er å gi prioritet for de trafikantgruppene som er mest skadelidende ved ujevn kjøring og fremkommelighetsproblemer.

Kombinasjon av tungtrafikkfelt og «2+» er heller ikke en aktuell løsning, siden dagens regelverk tilsier at svært mange kjøretøy vil ha tilgang til feltet.

- Med en stadig økende elbil-andel vil dette gi så mange kjøretøy tilgang til høyre felt at fremkommeligheten til buss og tungtransport risikerer å bli skadelidende, svarer Tor Eriksen i Statens vegvesen.

Tekst: MSG

Gamlebyavisen - ni år siden forrige utgave

Gamlebyavisen hilser gamle lesere tilbake og nye lesere velkommen til vår første utgave siden sommeren 2014. Ikke bare er det ny avis, men også nytt format.

Som våre tidligere lesere sikkert vet har papirprisen, som så mye annet, steget monumentalt, noe som gjør det utfordrende for en bitteliten avis å finne et knasende papiralternativ til alle de flotte digitale tilbud som foreligger.

Utfordrende, men slett ikke umulig. Vi har ikke lenger midler til en fullblods papirutgave breddfull av spalter, lange portretter og prangende bilder, men vi kan selvfølgelig lage avis (av gulnet danskimportert papir). Derfor denne hendige lommeutgaven – en liten publikasjon som lett finner plass i både baklommer, innerlommer, små håndvesker, og som passer ypperlig til fiffig teksttørkle i brystlommen.

Det kan nok kreves sterke briller og tidvis forstørrelsesglass for å lese avisen, men bær over med oss. For er det ikke bedre med en liten utgave av Gamlebyavisen enn ingen utgave av Gamlebyavisen? Jo visst, tenker du nok.

Annonser er det som vanlig svært så fattigslig med i våre utgaver, men egenannonser tar vi oss råd til (se under).

Gamlebyavisen er tilbake med **valgutgave** før 11. september.

Hvorfor er denne turisten fra Hedmark så travel?

Han speider etter den nye utgaven av Gamlebyavisen. (foto: Truls Torp)

Hvorfor så lang kø på Gamlebyfergen?

De har alle sikret seg den nye utgaven av Gamlebyavisen.

Hvor mange sykler får plass på fergen?

Svaret er tilsynelatende så mange at det nesten ikke er en sitteplass å oppdrive.

Å sykle gjør godt for miljø, fysisk helse og sinnets munterhet. Vi har også en kommune som i tiltagende grad legger til rette for syklister. Men på fergene kan det bli trangt.

En tidlig torsdag ettermiddag telte vi 23 sykler på tur mellom Gamlebyen og Cicignon. Da blir det trangt om plassen. Spesielt når mange syklende setter seg med farkosten på tvers og opptar to plasser i tillegg til sin egen. Dette var også en periode av dagen der ferja kun går hvert femtende minutt. Ingen måtte vente på neste ferge denne gang, men hvis 50 passasjerer (maksantall) hadde vært ombord, er det tvilsomt om alle ville fått plass.

Hva er så løsningen? Gamlebyavisen tok kontakt med Runar Helgesen som er ansvarlig for fergene i Fredrikstad kommune, og stilte ham følgende spørsmål på e-post:

Maksimalt 50 personer er tillatt på fergene, men i sommerhalvåret er det til tider svært mange som har med sykkel. Gamlebyavisen har selv opplevd en fergetur med hele 23 sykler om bord. Da kan det bli svært trangt for passasjerene, og kanskje ikke helt forsvarlig hvis det skulle oppstå en situasjon som gjør evakuering nødvendig. Hvordan reguleres egentlig dette?

- Antall sykler om bord reguleres av skipsfører, skriver Helgesen.- Det kan fort være forsvarlig å ha med flere «tvers over» enn gjennom byen. Ved en hendelse kan sykler «kastes» over bord, slik at en evakuering slik sett vil gå greit. I ROS-analysen er muligheten for en akutt hendelse hvor en hurtig evakuering er nødvendig, svært liten - det er stort sett alltid mulig å kjøre til nærmeste elvebredd, kai eller fergeleie innen relativt svært kort tid, skriver Runar Helgesen.

Tekst: MSG

Da kongen bestemte at Fredrikstad skulle bli festningsby

For 360 år siden, den 10. juni 1663, lød en treskudds-salutt fra de gamle, falleferdige vollarleggene rundt byen. Dette innledet en helt ny tid for Fredrikstad.

I første omgang kom 250 mann fra Opplandske regiment. De startet med å rive flere kvartaler sør i byen, grave ut brede vollgraver og bygge nye voller. Snart fikk de hjelp av flere, og i løpet av noen uker hadde byborgerne tatt i mot mer enn tusen soldater. Den største, mest dramatiske og langvarige endringen av byen hadde startet.

Offensive svensker

Men hvorfor var Fredrikstad så viktig at den måtte befestes og bli Norges eneste virkelige festningsby? Den norske grensen mot sør gikk ved Gøta elv der Bohus festning hadde vært grensevern siden 1300-tallet. Ved freden i Roskilde 1658 ble hele Båhus len - som var den norske betegnelsen på området - svensk, og det gamle grensevernet var ikke lenger. Etter freden trodde svenskene at de skulle ta knekken på Danmark-Norge en gang for alle. De gjennomførte flere kraftige angrep i 1659 og 1660. Vinteren 1660 ble Halden omringet og beleiret av svenske tropper i seks uker, og de samme tropper satte kurs mot Fredrikstad. Mellom Borge kirke og Skjærviken sto det et stort slag den 6. februar 1660. Mer enn 3 000 mann deltok på hver side, og der ble svenskene stoppet.

Alle disse hendelsene overbeviste kongen om at Norge måtte få et nytt grensevern mot Sverige. Og slik skulle det bli. Selve grensevernet - festningen som skulle stoppe de svenske angrepene - ble påbegynt med byggingen av Fredriksten festning i 1661. Den ble ikke bygget for å forsvare Halden, men for å forsvare Norge.

Livlige Fredrikstad

Men det var også behov for en sikker base bak denne festningen. Et sted der det kunne legges opp forsyninger,

hvor hæren kunne samles, mønstres og settes på krigsfot. Til dette formålet var Fredrikstad ypperlig egnet.

Her var det en livlig by, med håndverkere og verksteder og med en god havn. Her var det også innkvartering og infrastruktur. I tillegg var det store åpne sletter utenfor byen, der tropper kunne mønstres og øve, og det var beitemark for alle hestene. Og slike beitemarker var en hær helt avhengig av.

Fredrikstad måtte gis skikkelig beskyttelse, som den viktige forsyningsbasen den skulle være. Og den 27. mars 1663 godkjente kong Frederik III tegningene for Fredrikstad festning.

Arbeidet startet den 10. juni samme år.

Og resultatene ser vi fortsatt så tydelig rundt oss i Gamlebyen.

Tekst: Dag Strømsæther

Parkeringsfelle 1: Full forvirring i Raadhusgaten

Henrik Ibsen skrev om «livets lumske fælder» i Peer Gynt. Det var åpenbart ikke parkeringsfeller Ibsen tenkte på for nærmere 150 år siden, men disse fellene så visst lumske nok i Gamlebyen.

Siden pinsen i fjor er parkeringsplassen på Branntomta i Raadhusgaten regulert av Park Nordic. Endringen har medført misnøye blant de nærmeste beboerne, og til fortvilelse for turister. Automaten er nemlig plassert langs parkeringsplasser regulert av Fredrikstad kommune. Og det er sistnevnte som har mest å tjene på at turister åpenbart misforstår.

Tenk deg at du for første gang kommer kjørende med bil inn til Gamlebyen. Du kjører forsiktig på brosteinsgatene på leting etter parkeringsplass. Og se der. En parkeringsautomat langs fortauet - og ledige plasser samme sted. Du parkerer, betaler for et par timer og tar en koselig tur i Gamlebyen. Vel tilbake ved bilen har du fått en gul lapp på frontruta. 660 kroner i parkeringsbot fra Fredrikstad kommune. Hvorfor? Fordi du har parkert på en plass reservert for beboere - med skilt høyt hevet nederst i kvartalet.

Men det står jo en automat her, kan du innvende. Jo, men automaten gjelder tomten på *den andre siden* av gaten. På Branntomta.

De som gjør feil - og får bot - har all grunn til å fortvile. For hvorfor er ikke automaten plassert på selve Branntomta? Parkeringsplassene i Gamlebyen disponeres av det offentlige - kommunen og staten - og det er jo fullt mulig å snakke sammen.

OBS! Parkeringsautomaten gjelder denne plassen - Branntomta.

Parkeringsinformasjon bør være enkel og likefrem, som en god service til festningsbyens mange besøkende.

Det skal ikke være nødvendig å være lokalkjent for å unngå parkeringsbøter i Gamlebyen.

Tekst og foto: MSG

Parkeringsfelle 2: Bøtelegger turister i Smedjegaten

Fredrikstad kommune tjener godt på parkeringskaoset i Smedjegaten.

Daglige misforståelser, betaling på feil automat og bot på 660 kroner fra kommunen. Dette er hverdagen for folk som parkerer bilen i Smedjegaten. Etter at Nasjonale Festningsverk (Forsvarsbygg) i fjor sommer bestemte seg for å regulere sitt område (8 plasser) med egen automat, flyttet kommunen sin automat. Resultatet er fullt kaos.

Ar både kommunen og Park Nordic, som regulerer området for Forsvarsbygg, har tapetsert området med skilter og tekstinformasjon gjør ikke situasjonen bedre. Folk parkerer på Fredrikstad kommunes parkeringsplass, betaler på feil automat (Park Nordic), og det er kommunen som tjener mest på misforståelsen.

Hver eneste uke, og spesielt i sommerhalvåret, skrives det ut bøter for tusenvis av kroner på denne plassen. Det vises ingen nåde hvis du har betalt på feil automat.

- Dette kaller jeg en ussel behandling av besøkende til Gamlebyen., sa en eldre kvinne, takknemlig for at vi gjorde henne oppmerksom på hvor hun skulle betale.

Opptil 625 kroners prisforskjell for døgnparkering

Det er også drøye forskjeller på døgnpris mellom de to parkeringsplassene. Hos Nordic Park er døgnprisen 625 kroner, mens kommunen nøyer seg med langt under halvparten – 260 kroner, siden det er gratis å parkere mellom 18.00 og 08.00. I helgene er det enda mer å spare. Mens kommunen ikke tar betalt mellom 15.00 lørdag ettermiddag og 08.00 mandag morgen, tar Park Nordic samme pris døgnnet rundt – hverdag eller helg.

Tips til besøkende:

Det er tre parkeringsområder på Smedjeplassen:

- Parkerer du på den lille parkeringsplassen (med plass til ca. 8 biler), bruk automaten til Park Nordic. Hvis du har appen Easypark, bruk kode 3368.
- Parkerer du på den store parkeringsplassen (med plass til ca. 16 biler), bruk automaten til Fredrikstad kommune – plassert nede ved hjørnet av det store bygget (Artillerismia). Bruker du appen Easypark, bruk kode 1240.
- OBS: Ikke parker bilen på nederste parkeringsplass. Denne er reservert beboere.

Gamlebyavisen (plassert på benken) tar en ny ubetalt vakt som parkeringsvert for besøkende som skal parkere i Smedjegaten.

Tekst: MSG

Parkeringsavklaring for beboere i juli

Beboerne i Gamlebyen betaler årlig parkeringsavgift til kommunen. I sommer ble tolv parkeringsplasser fjernet.

I midten av juni plastret kommunen oransje teip over skiltene for enveiskjørt trafikk i deler av Færgeportgaten. Samtidig ble det satt opp parkering forbudt-skilter i samme gate, slik at gaten kunne gjøres tilgjengelig for biler i begge kjøreretninger. Endringen – som varer gjennom sommeren – skyldes kommunens vedtak om å stenge en del av Voldportgaten slik at tre restauranter kan drive uteservering.

Parkering forbudt i Færgeportgaten

For å bøte på utfordringen dette medfører for beboerne skulle kommunen sørge for tillatelse til parkering på kommunale avgiftsbelagte p-plasser. 7. juni sendte Fredrikstad kommune brev til Statens Vegvesen med spørsmål om vedtak av ny skiltplan.

Statens Vegvesen opplyser til Gamlebyavisen at vedtak vil fattes umiddelbart etter høringsfristen 7. juli. Dette innebærer at beboerne i Gamlebyen tidligst vil kunne få et tilfredsstillende parkeringsalternativ i midten av juli.

Tekst og foto: MSG

Gamlebyen hviler på 17. mai

Mens Fredrikstad sentrum fylles til randen av festglade mennesker 17. mai, er det ganske så stille i Gamlebyen.

Ta en titt på bildene til denne saken. Bildene er tatt med 20 minutters mellomrom 17. mai i år. Etter at Tambourafdelingen og skoletoget har skapt liv og røre i formiddagsminuttene før klokka 10, tømmes Gamlebyen for mennesker. Kanskje ikke unaturlig at folk skal hjem til sene frokoster det ikke ble tid til i travle pynteforberedelser før barnetoget.

Men det pussige er at Kongens torv - som kunne vært en samlingsplass gjennom hele nasjonaldagen, står - med unntak av den flotte vinbaren - ubrukt og tom for mennesker gjennom hele dagen. Ingen barneaktiviteter, ingen gamle leker. Ingen tegn til at Gamlebyen - med all sin ta-og-kjenne-på-historie fra nettopp 1814 - tar aktivt del i nasjonaldagen.

Liv og røre overlates på denne dag til Fredrikstad sentrum, mens Gamlebyen åpenbart tar en hvilepause før den travle sommeren.

17. mai 2023 kl. 09.46

17. mai 2023 kl. 10.06

Tekst og foto: MSG

Børresens tidsmaskin

Hele året gjennom sender Arne Børresen tusenvis av voksne folk tilbake til barndommen – til et drømmeverk av modelltog langs fortidens skinneganger. For de minste er modelljernbanesenteret et uendelig eventyr. Tidsreisen har også med Børresen selv å gjøre. Dette er en kar som byr på seg selv.

Det er lett å tenke seg hvordan minstemann Geo på syv vil huske det som skjer denne fine juni-sommerdagen. Vi sitter på Arne Børresens tøffetog utenfor modelljernbanesenteret. Det er 18 plasser i hver av de to vognene. Rundt 25 store og små skal være med på turen.

Jernbanedirektøren trer frem fra bak porten. Kledd i sort med trompeten i hånd. Dette er Arne Børresen.

– Ja, hallo folkens. Velkommen til sentralbanestasjonen i Gamlebyen, sier han. Forklarer litt om senteret og opplevelsen vi har i vente, før han spør om vi har en ønskelåt før turen. Siden han ikke har fløyte, spiller han trompet.

Sekunder senere spiller han «Tøffe, tøffe toget» (aldri noter, han bruker ikke det – tar alle låter på gehør, ifølge en av togførerne), vifter toget avgårde og trekker tilbake til resepsjonen. Vi humper og skumper oss overraskende komfortabelt langs gatene i Gamlebyen. «Velkommen til Gamlebyen», pleier Geo rope da toget passerer oss i Kirkegaten. Nå er han selv passasjer. Mange smiler og vinker fra fortauene, mens et annet følge rykker unna og betrakter oss med undring. Og snart er vi tilbake utenfor Børresens modelljernbanesenter i Vollgaten.

Siden Geo og jeg allerede har gjort unna turen inne på senteret, der vi grublet lenge over hva som skjedde med et av togene som forsvant inn i veggen og tilsynelatende aldri kom tilbake, besøker vi nå den hyggelige jernbanekafeen for en rast.

Det er en fin tidlig ettermiddag, og Geo vil se tøffetoget bare én gang til før vi går hjem.

Vi går ned Torvgaten og inn Vollgaten. Der ser vi Børresen – igjen med trompet. Nye gjester skal på tur. Han spør meg i forbifarten om jeg har forslag til en låt.

Geo skimter Arne Børresen (kledd i sort).

Jeg bestemmer meg for å teste hans beryktede hukommelse.

- Det er 12. juni, sier jeg. – En kjent norsk komponist ble født på denne dagen. Kan du ikke spille en kjent melodi han har skrevet? Børresen ser rett på meg.

Dette kunne vært en duell. Han står med trompeten i den ene hånda, mens han løfter den andre og vifter med pekefingeren.

- Tenker du på samme mann som kom på frimerke i 1942, spør han kjapt, uten å vente på svar. – Jeg tror frimerkene markerte 100-årsdagen for hans fødsel. «Brede seil over nordsjø går».

Dette ble altfor enkelt for Arne Børresen. At Richard Nordraak skrev melodien til «Ja, vi elsker» visste han selvfølgelig. Han har for lengst vendt seg rundt til passasjerene, og spiller noe helt annet.

- Skal vi finne ut hvor toget ble av, pappa, smiler Geo og tar hånden min.

- Ja, det gjør vi, sier jeg. – Et tog kan ikke bare forsvinne inn i en vegg.

Eller kan det?

Tekst og foto: MSG

Historiske familiespill om Gamlebyen fikk støtte fra Kulturminnefondet

- Vi finner det svært positivt at søker ønsker å formidle kunnskap om Gamlebyen i Fredrikstad gjennom lærerike bildespill. Vi finner det positivt at spillene er designet for å engasjere og lære barn om kulturminner, skriver Kulturminnefondet i sitt tilsagnsbrev til Fargefabrikken.

- Dette er morsomme og lærerike spill om Gamlebyen, og vi setter stor pris på støtten fra Kulturminnefondet, sier daglig leder Nina Molven i Fargefabrikken.

Det er to ulike typer minnespill, i tillegg til bildelotto med 36 bildekort og fire bildebrett. Spillene er lokalt produsert i Fargefabrikkens studio i Gamlebyen. De tre spillene kan kjøpes i Kulturhuset Qulthus, Smedjegaten 88 - eller bestilles på e-post til nina@fargefabrikken.no

Gamlebyavisen

Morten Stenseng Gulbrandsen (redaktør)
+ 47 982 35671 - morten@gamlebyavisen.no
Redaksjon avsluttet 23. juni 2023
Utgis i samarbeid med Fargefabrikken AS

*Ønsker du å betale for Gamlebyavisen?
Da kan du vippe inntil kr. 20.- til
82841 (Qulthus, Fargefabrikken AS).
Takk for din støtte.*